

El futur del treball en l'era digital

Ubiquïtat informàtica, plataformes virtuals i producció a temps real

Les feines tenen una part tecnològica. (Font: freepik)

Idees clau

- L'herència de la gran tradició industrial catalana ha d'evolucionar posant l'accent en factors competitiu clau, com la innovació, la tecnologia, el disseny i la formació dels professionals.
- Des del 2010 l'ocupació en activitats potencialment més digitalitzables presenta millors resultats que el conjunt de l'ocupació.
- Catalunya vol liderar la regulació de l'economia col·laborativa i situar l'economia catalana al capdavant del desenvolupament de la nova economia digital.

1. Statu quo: què està succeint a Catalunya?

A Catalunya, i com a iniciativa estesa i requerida en tot l'àmbit europeu, s'ha estat treballant en l'especialització intel·ligent RIS3CAT, que defineix una visió compartida de país per al 2020: Catalunya és un país de base industrial, que té una economia oberta, competitiva i sostenible, que combina talent, creativitat, un teixit empresarial diversificat i un sistema propi de recerca d'excel·lència, en el marc d'una societat dinàmica, emprenedora i inclusiva. Hi conviuen multinacionals i empreses locals, sectors consolidats amb lideratge internacional i sectors tecnològics emergents.¹

L'elaboració de la RIS3CAT ha partit d'una anàlisi àmplia de les debilitats, les amenaces les fortaleeses i les oportunitats de l'economia catalana, també per àmbits sectorials i per capacitats tecnològiques.

En aquesta anàlisi s'identifiquen tres grans vectors que articulen les activitats que permetran que l'economia catalana afronti amb èxit els grans reptes socials i econòmics del segle XXI:

1. L'herència de la gran tradició industrial catalana ha d'evolucionar: al segle XXI la indústria catalana ha d'evolucionar posant l'accent en factors competitiu clau, com la innovació, la tecnologia, el disseny i la formació dels professionals.

2. El benestar de les persones en àmbits com l'alimentació, la salut, el lleure o l'estil de vida, en els quals l'R+D+I genera oportunitats econòmiques i beneficis directes per a les persones i la societat.

3. Els reptes globals que es deriven del canvi climàtic, l'impacte de l'activitat humana i l'escaïtat de recursos naturals.

Algunes tendències de les noves tecnologies digitals que clarament impacten en el món del treball i en la societat les trobem en l'informe Spain 2020: ICT and Sustainability Report del Club de Excel·lència en Movilitat Sostenible, en el qual es comenta d'entrada que la sostenibilitat és reclamada en l'àmbit social per treballadors que cerquen un grau més alt de conciliació de la vida personal i laboral mitjançant opcions com el teletreball o la incorporació de tecnologies de la informació.

És sabut que en les properes dècades assistirem a una transició de la mà d'obra en què la tipologia de les feines variarà, igual com va passar en l'era industrial; el component tecnològic dels llocs de treball oferirà més qualitat i seguretat en el treball i també requerirà més preparació. La formació continuada i la capacitat d'adaptació a la demanda del mercat laboral serà un aspecte clau en la propera dècada i dependrà en gran mesura de cada individu.

Les TIC facilitaran nous models de treball en què es restarà importància a la presència física en relació amb els resultats obtinguts. Així, els horaris seran més flexibles i adaptats, en la mesura que sigui possible, a cada treballador i al seu moment vital particular, de manera que es facilitaran la diversitat i la igualtat d'oportunitats.

La creació de nous llocs de treball també pot implicar la substitució de tasques que avui es fan manualment per altres de caràcter auto-

màtic (per exemple, la lectura automàtica dels comptadors intel·ligents no requereix la lectura manual ni el desplaçament físic del treballador a les llars espanyoles).²

L'Enquesta sobre l'ús de tecnologies de la informació i la comunicació i del comerç electrònic a les empreses (ETICCE)³ duta a terme anualment per l'INE⁴ en col·laboració amb l'Idescat⁵ permet conèixer la implantació i l'ús de TIC a les empreses amb activitat a Catalunya, com també l'ús que fan del comerç electrònic.

D'acord amb les darreres dades disponibles:

- En el primer trimestre del 2015 els equips TIC més utilitzats a Catalunya per les empreses de deu o més persones ocupades són l'ordinador (99,3%), la connexió a Internet (99,1%) i la telefonia mòbil (95,3%). La xarxa d'àrea local (LAN) també està disponible en un percentatge molt elevat (95,3%).

- En les empreses amb menys de deu persones ocupades, el principal equipament TIC és l'ordinador (en disposa el 78%), seguit de la telefonia mòbil (76,7%) i la connexió a Internet (70,7%), que s'ha reduït respecte del 2014 (74,3%). En aquestes empreses destaca l'elevat grau de penetració del programari de codi obert (62,5%).

- La pràctica totalitat de les empreses amb accés a Internet fan servir una solució de banda ampla (fixa o mòbil). Cal destacar que en el cas de les empreses de deu o més persones ocupades l'ús de les xarxes de cable i fibra òptica, presents en el 33,1% del total, ha augmentat 9,7 punts respecte d'un any abans.

- El 83,9% de les empreses amb deu o més persones ocupades disposen de pàgina o lloc web (sigui en funcionament o en construcció) i la bretxa amb les empreses de menys de deu persones ocupades s'amplia fins als 54 punts, ja que només el 29,9% d'aquestes té pàgina web.

- El 43,3% de les empreses amb deu o més persones ocupades utilitza algun mitjà social per motius de feina, i en el cas de les empreses amb menys de deu persones ocupades

aquesta proporció és del 27,2%, amb una bretxa de 16,1 punts.

- El volum total de les compres fetes per mitjà del comerç electrònic per les empreses de deu o més persones ocupades l'any 2014 va ser de 26 milions d'euros, un 7,5% més que el 2013, i el volum de les vendes va superar els 40,7 milions d'euros, que representa un increment del 5,9% respecte del 2013.

Quant a l'ocupació en activitats d'alt contingut tecnològic:

- Les afiliacions a la Seguretat Social en sectors considerats com a tals en data 31 de desembre de 2015 era de 244.542 persones, el 8% del total d'afiliacions a Catalunya.

- El 3,8% estaven afiliades en sectors industrials de tecnologia mitjana-alta (116.673); el 3,3%, en serveis de tecnologia alta o punta (100.084), i el 0,9%, en sectors industrials de tecnologia alta (27.785).

- Des del 2010 l'ocupació en activitats potencialment més digitalitzables presenta millors resultats que el conjunt de l'ocupació, i a partir de finals del 2013 registra increments.

2. Debat social i dimensions polítiques

L'informe Digitalització de l'economia i impacte en els mercats de treball,⁶ elaborat per l'Institut Sindical Europeu (ETUI, per les sigles en anglès), demana un nou pacte social en l'era de l'economia digital, la creació de llocs de treball derivats de nous sectors, nous productes i nous serveis que transformi el treball:

D'una banda, la digitalització permet l'aparició de noves maneres d'ocupar-se, com el treball sota comanda organitzat per mitjà de plataformes en línia, i també noves formes d'interacció entre les persones i les màquines. Aquesta transformació comporta, d'una banda, nous riscos socials: intensificació del treball, efectes en la salut i la seguretat, frontera cada vegada més dèbil entre la vida professional i la privada, manca de formació adequada o discriminació i, d'altra banda, canvis en la gestió i l'organització per a adaptar-se a les noves maneres de treballar.

De l'altra, es pot produir una destrucció de llocs de treball a causa de la informatització, l'automatització i la robotització o hi pot haver un desplaçament de l'ocupació: el desenvolupament de les plataformes digitals provoca que els treballadors d'un país amb alts nivells de protecció social entren en competència amb els dels països en desenvolupament i amb baixa protecció.

En aquest àmbit d'acció cal destacar les Recomanacions per a la negociació col·lectiva en matèria de gestió del temps de les persones treballadores (2009),⁷ del Consell de Relacions Laborals de Catalunya, un fòrum de diàleg entre sindicats i associacions d'empresaris. El document tractava la flexibilitat

Pràcticament totes les empreses tenen accés a Internet i connexió de banda ampla. (Font: www.pixabay.com)

L'era de treball digital fa servir les xarxes socials per raons de feina. (Font: www.pixabay.com)

locativa (treball remot) com a eina de gestió més flexible i racional del temps de treball: el teletreball. En aquest sentit, s'indicava que els convenis col·lectius i els acords d'empresa remarquessin que el fet que el treballador s'aculli a la possibilitat de teletreball que li ofereix l'empresa no hauria de repercutir ni en el seu nivell retributiu, ni en la seva carrera professional a l'empresa, ni en el volum d'hores treballades.

L'era digital comportarà una amenaça o una oportunitat, però a priori pot tenir tant un impacte positiu com negatiu.

És en aquest context que les polítiques públiques i el paper dels reguladors són clau, pel fet de:

- Maximitzar els efectes positius, propiciant un entorn que faciliti la creació de noves empreses i noves ocupacions, eliminant les barres institucionals que les dificulten, i també establint polítiques educatives i de formació que permetin adequar les habilitats dels treballadors a les noves necessitats.
- Desenvolupar la formació continuada al llarg de la vida.
- Pal·liar els efectes negatius per mitjà de polítiques actives i passives.
- Donar suport a la intermediació per a facilitar les transicions laborals.

Cal respectar el dret a la privacitat i garantir el dret a la protecció de dades de caràcter personal. (Font: www.pixabay.com)

– Afegir garanties a la regulació del treball autònom.

– Millorar les ajudes per a la protecció social.

Catalunya vol liderar la regulació de l'economia col·laborativa (una competència compartida entre l'Estat espanyol i les comunitats autònomes) i situar l'economia catalana al capdavant del desenvolupament de la nova economia digital, i en el marc de l'Estratègia Smart de Catalunya (SmartCAT).

En aquest sentit, el passat dia 5 d'abril de 2016 el Govern va donar el tret de sortida a la revisió de tota la normativa sectorial per tal d'incorporar-hi l'economia col·laborativa, amb l'objectiu d'habilitar un marc jurídic que reguli aquesta nova pràctica econòmica i que, al mateix temps, garanteixi la competència lleial entre els diferents models de prestació de serveis:

- Promovent acords de col·laboració de les plataformes d'economia col·laborativa amb l'Administració per a potenciar la informació i transparència de les activitats que es duen a terme i per a la millor adaptació de les polítiques públiques a les necessitats dels usuaris i de diversos sectors d'activitat, tot vetllant pel respecte al dret a la intimitat i per la protecció de les dades de caràcter personal.
- Promovent l'elaboració d'un Codi de bones pràctiques del sector de l'economia col·laborativa a Catalunya fixant els principis generals que permetran definir les activitats que s'inclouen en el marc de l'economia col·laborativa.
- Convocant taules sectorials en què participaran els agents de l'economia col·laborativa i representants de les empreses tradicionals.
- Assessorant l'acció del Govern per a donar resposta a la situació de present i a les tendències de futur de manera coherent amb la lògica del paradigma tecnològic, econòmic i organitzatiu emergent.
- Analitzant les característiques que defineixen l'economia col·laborativa i els factors clau del seu desenvolupament, les perspectives de creixement i avaluació dels impactes en el model productiu, econòmic i social, i els reptes per a la seva adaptació a les obligacions de les plataformes connectores d'oferta i demanda com a intermediàries de la transacció.
- Analitzant les mesures adoptades per altres països i per les institucions de la Unió Europea.

Aquesta política ha de portar a uns objectius que reforcin les activitats de més valor afegit i potenciïn noves activitats econòmiques i nínxols a partir de la innovació.

També cal destacar, com a experiència de la societat civil, la iniciativa mSchools,⁸ liderada per la fundació Mobile World Capital Barcelona,⁹ per donar a conèixer l'ús positiu i

els resultats de l'aplicació de la tecnologia en l'aprenentatge, promoure metodologies i millors pràctiques per a l'adopció de les tecnologies mòbils a l'educació i informar i motivar els directors de centres escolars sobre la implantació de polítiques útils i eficaces.

3. Les conclusions principals dels estudis d'assessorament científic i tècnic

La Resolució 1155/X del Parlament de Catalunya (conclusions de l'Informe de la Comissió d'Estudi de les Polítiques Públiques en Matèria d'Economia Col·laborativa) manifesta el compromís amb l'economia col·laborativa. La resolució també recomanava adequar la regulació legal, en el marc de les directrius comunitàries, del funcionament de les plataformes tecnològiques d'intermediació i de llurs obligacions i drets amb relació a consumidors i administracions. En matèria sociolaboral recomanava establir els límits entre el règim de col·laboració en una activitat i la relació de caràcter laboral.

El Parlament de Catalunya també recomanava al Govern regular el lloguer d'habitacions en habitatge habitual com una nova modalitat d'allotjament i fer una revisió de la normativa de la competència de la Generalitat per a facilitar l'ús del cotxe multiusuari (*carsharing*), en què s'estableixin els límits amb altres activitats de transport regulat i es diferenciï l'ús de recursos ociosos de vehicles particulars en el marc d'un trasllat propi i ja previst (que cal promoure i facilitar) de la prestació d'una activitat de transport de viatgers a canvi d'un preu amb vocació de professionalitat (que requereix tenir la corresponent llicència de taxi o de lloguer de vehicles amb conductor).¹⁰

Cal regular l'economia col·laborativa. (Font: freedesignfile.com)

El butlletí del CAPCIT *Recerca i empresa: col·laborar per competir millor* (juliol del 2014) diu que «Cal dissenyar plans específics de comunicació i informació al ciutadà i a la societat a fi d'apropar-los als avenços i els beneficis de la innovació, com també al seu paper en el desenvolupament del nostre país».¹¹

Referències

1. Generalitat de Catalunya (2015). RIS3CAT Pla d'acció 2015-2020. Vegeu: http://catalunya2020.gencat.cat/web/.content/00_catalunya2020/Documents/estrategies/fitxers/pa_ris3cat.pdf
2. Club de Excelencia en Sostenibilidad (2012). Spain 20.20: TIC y sostenibilidad: http://www.club sostenibilidad.org/f_publicaciones/spain%202020.pdf
3. INE i Idescat (2015). Enquesta sobre l'ús de TIC i del comerç electrònic a les empreses. Vegeu: <http://www.idescat.cat/estad/eticce>
4. Vegeu: <http://www.ine.es/>.
5. Vegeu: <http://www.idescat.cat/>.
6. European Trade Union Institute (2016). Digitalisation of the economy and its impact on labour markets. Vegeu: <http://www.etui.org/Publications2/Working-Papers/Digitalisation-of-the-economy-and-its-impact-on-labour-markets>
7. Consell de Relacions Laborals (2009). Recomanacions per a la negociació col·lectiva en matèria de gestió del temps de les persones treballadores. Vegeu: http://treball.gencat.cat/web/.content/13_-_consell_relacions_laborals/documents/04_-_recursos/publicacions/arxius/recomanacionsnctemps.pdf
8. Vegeu: <http://mschools.mobileworldcapital.com>
9. Vegeu: <http://mobileworldcapital.com/>.
10. Resolució 1155/X del Parlament de Catalunya, per la qual s'aproven les conclusions de l'Informe de la Comissió d'Estudi de les Polítiques Públiques en Matèria d'Economia Col·laborativa. Vegeu: <http://www.parlament.cat/getdo-cie/10014975>.
11. CAPCIT (2014). *Recerca i empresa: col·laborar per competir millor*. Vegeu: http://www.parlament.cat/web/composicio/capcit/CAPCIT-informes/continguts/index.html?p_id=31299